

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

رشته علوم سیاسی

موضوع:

علل تأثیر گذار بر ثبات و یا تغییر در ساختار حکومتی

ترکیه

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر سیداسدالله اطهری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر بیژن نیری

پژوهشگر :

محمد رضا صارمی

سال تحصیلی:

پاییز ۹۰

تقدیم به:

همسرفداکار و مهربانم که معنی زندگیست

پدرم که کوه صبر و استقامت است

مادرم که همه عشق است و ایثار

و پسرم پارسا

تقدیر و تشکر

در ابتدا بر خود لازم می دانم از زحمات و راهنمایی های بی شائبه جناب آقای دکتر اطهری استاد راهنما و جناب آقای دکتر نیری استاد مشاور گرامی که بدون حضور دوستانه و هدایت استادانه ایشان انجام این پژوهش ممکن نبود تقدیر و تشکر نمایم همچنین از جناب آقای مهندس فرخی مقدم که در تدوین و ویرایش این اثر به پژوهشگر کمک شایانی نمودند تقدیر می نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب محمدرضا صارمی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۷۳۷۱۰۰ در رشته علوم سیاسی که در تاریخ ۳ / ۱۱ / ۱۳۹۰ از پایان نامه خود تحت عنوان عوامل ثبات و یا تغییر در ساختار حکومتی ترکیه با کسب نمره هجده و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله ، ...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر و یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت

نام و نام

خانوادگی

امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۰ / ۱۱ / ۳

دانشجو کارشناسی ارشد آقای **محمد رضا صارمی** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به

حروف هجده و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت. /

امضاء استاد راهنما

۱۱	فصل اول
۱۱	مقدمات و کلیات
۱۲	۱-۱- بیان مساله
۱۳	۲-۱- انگیزه و اهداف پژوهش
۱۳	۳-۱- محدودیتها و موانع پژوهش
۱۴	۴-۱- پیشینه و ادبیات پژوهش
۱۶	۵-۱- سوال اصلی
۱۶	۶-۱- سوالات فرعی
۱۶	۷-۱- متغییر مستقل
۱۶	۸-۱- متغییر وابسته
۱۷	۹-۱- فرضیه
۱۷	۱۰-۱- مدل تحقیق
۱۷	۱۱-۱- روش تحقیق
۱۷	۱۲-۱- روش گردآوری اطلاعات
۱۷	۱۳-۱- روش تجزیه و تحلیل
۱۷	۱۴-۱- سازماندهی رساله
۱۸	۱۵-۱- متغییرها و واژگان کلیدی
۱۸	۱-۱۵-۱- اسلامگرایی
۱۹	۲-۱۵-۱- سکولاریزم
۱۹	۳-۱۵-۱- لائیک
۲۰	۴-۱۵-۱- بوروکراسی
۲۱	۵-۱۵-۱- کمالیسم
۲۱	۶-۱۵-۱- ثبات سیاسی
۲۲	فصل دوم
۲۲	مباحث نظری پژوهش
۲۳	۱-۲- ثبات سیاسی
۲۵	۲-۲- عوامل ثبات سیاسی

- ۲۷ ۳-۲- معیارهای بی ثباتی
- ۲۸ ۴-۲- نظریه های «تأمین ثبات»
- ۲۹ ۵-۲- ثبات سیاسی و نا اطمینانی سیاست های اقتصادی
- ۳۲ ۷-۲- آزادی سیاسی و ثبات سیاسی
- ۳۴ ۸-۲- سرمایه گذاری خصوصی و ثبات سیاسی
- ۳۵ ۹-۲- ثبات سیاسی و سرمایه گذاری بر روی نیروی انسانی
- ۳۶ ۱۰-۲- بی ثباتی سیاسی و امنیت اقتصادی
- ۳۹ ۱۱-۲- ثبات سیاسی و رشد جمعیت
- ۴۰ ۱۲-۲- ثبات سیاسی و تورم
- ۴۲ ۱۳-۲- دموکراسی پایدار و ثبات سیاسی
- ۴۳ ۱۴-۲- علل تغییر و انقلاب از دیدگاه ارسطو
- ۴۴ ۱۵-۲- مقایسه ثبات و بی ثباتی در میان کشورهای جهان سوم و سایر کشورها
- ۴۵ ۱۶-۲- علل انحطاط و بی ثباتی حکومتها در نهج البلاغه
- ۴۷ ۱۷-۲- الگوهای تغییر سیاسی
- ۴۷ ۱۷-۲- ۱- توسعه
- ۴۸ ۱۷-۲- ۲- وابستگی
- ۴۹ ۱۸-۲- تغییر و نوسازی
- ۵۱ ۱۹-۲- تغییر حکومت
- ۵۲ ۲۰-۲- ویژگی های ساختمانند در بی ثباتی
- ۵۲ ۲۰-۲- ۱- فشار حکومت
- ۵۳ ۲۰-۲- ۲- نابرابری
- ۵۴ ۲۰-۲- ۳- شکاف ساختاری
- ۵۴ ۲۱-۲- نوسازی و تغییر از دید هانتینگتون
- ۵۵ ۲۲-۲- تحلیل های رفتاری از ثبات و بی ثباتی
- ۵۵ ۲۲-۲- ۱- تحلیل لیپست
- ۵۶ ۲۲-۲- ۲- انگشتان و جنگ داخلی
- ۵۷ ۲۲-۲- ۳- ابعاد جنگ داخلی
- ۵۷ ۲۳-۲- نظریه بدن درباره علل انقلابها

۵۸	۲-۲۴- تحلیل علی روان شناختی گرا
۵۹	۲-۲۵- تحلیل علی غیر روان شناختی گرا
۶۰	۲-۲۶- مولفه های تغییر و انحطاط در جوامع اسلامی
۶۱	۲-۲۷- نظریه نوسازی و نهادمندی سیاسی هانتینگتون
۶۴	۲-۲۸- هانتینگتون و نظریه کارکردگرایانه سیاسی انقلابها
۶۹	فصل سوم
۶۹	سیری برپیشینه تاریخی
۶۹	۳-۱- ساختار سیاسی ترکیه
۷۰	۳-۲- جمهوری ترکیه و ارتش
۷۲	۳-۳- ستاد مشترک ارتش ترکیه
۷۳	۳-۴- شورای امنیت ملی
۷۶	۳-۵- ترکیه بعد از آتاتورک
۷۹	۳-۶- ارتش ترکیه و کمالیسم
۸۲	۳-۷- سکولاریسم و نفوذ کمالیستها در ارتش
۸۵	۳-۸- ارتش و سیاست در ترکیه
۸۸	۳-۹- کودتاهای ارتش در ترکیه
۹۱	۳-۱۰- عوامل تحکیم موقعیت نظامیان
۹۲	۳-۱۱- قانون اساسی ترکیه
۹۸	۳-۱۲- منحنی قدرت در حقوق اساسی ترکیه
۹۹	۳-۱۳- احزاب و جریانهای سیاسی ترکیه
۱۰۰	۳-۱۳-۱- حزب جمهوری خواه خلق
۱۰۱	۳-۱۳-۲- حزب عدالت و توسعه
۱۰۵	۳-۱۳-۳- حزب مام میهن
۱۰۵	۳-۱۳-۴- حزب راه راست
۱۰۶	۳-۱۳-۵- حزب دموکراتیک چپ
۱۰۶	۳-۱۳-۶- حزب حرکت ملی
۱۰۸	۳-۱۴- هویت، ایدئولوژی سیاسی، اسلام و سکولاریسم در ترکیه
۱۱۵	۳-۱۵- تناقضات اسلام و سکولاریسم

۱۲۰	فصل چهارم
۱۲۰	بازیابی قدرت اسلامگرایان در ترکیه
۱۲۱	۱-۴- تمایلات مذهبی در ترکیه
۱۲۱	۲-۴- نجم‌الدین اربکان و احیای اسلام‌گرایی در ترکیه
۱۲۵	۳-۴- اربکان معمار سیاست اسلام‌گرایی در جمهوری ترکیه
۱۳۸	۶-۴- چالش میان اردوغان و ارتش
۱۵۲	۸-۴- تنش میان ارتش و حکومت اسلام‌گرای ترکیه
۱۵۷	۱۰-۴- چالش‌های مهم فراروی لائسیسم در ترکیه
۱۵۷	۱-۱۰-۴- چالش‌های نظری
۱۵۸	۲-۱۰-۴- وارداتی بودن و شکل‌تحمیلی داشتن لائسیسم در ترکیه
۱۵۹	۳-۱۰-۴- اجرای شکل متفاوت و افراطی لائسیسم در ترکیه
۱۵۹	۴-۱۰-۴- بروز برداشت‌های متناقض‌نما از لائسیسم در جامعه
۱۶۰	۱۱-۴- لائسیسم عامل مشکلات و بحران‌های اجتماعی
۱۶۱	۱-۱۱-۴- التهاب اجتماعی
۱۶۱	۲-۱۱-۴- عادی شدن فساد و ناهنجاری‌های اجتماعی
۱۶۲	۳-۱۱-۴- تسلط نظامیان
۱۶۲	۴-۱۱-۴- فراگیر شدن ارتشا و تسلط باندهای مالی مافیایی
۱۶۳	۱۲-۴- لائسیسم در تعارض با اقلیت‌های نژادی و مذهبی
۱۶۴	۱۳-۴- عوامل باقی‌ماندن لائسیسم در ترکیه
۱۶۴	۱-۱۳-۴- واقع‌گرایی نظام لائیک در عرصه بین‌الملل
۱۶۵	۲-۱۳-۴- حمایت غرب از لائسیسم ترکیه
۱۶۵	۱۴-۴- چالش پیش‌روی حزب عدالت و توسعه
۱۶۶	۱۵-۴- ترکیه و بازیابی هویت اسلامی
۱۶۷	نتیجه‌گیری
۱۷۰	منابع و ماخذ

فصل اول

مقدمات و کلیات

۱-۱- بیان مساله

بررسی عوامل ثبات و تغییر در کشور ترکیه نشان می دهد که دو عامل بوروکراسی و ارتش در ایجاد ثبات سیاسی مبتنی بر لائسیسم (LAICISME) نقش اساسی داشته اند.

بوروکراسی و ساختار قدرت در ترکیه میراث آتاتورک و مبتنی بر لائسیسم است و ارتش ضمانت اجرائی آن را بر عهده دارد. ارتش از همان آغاز استقلال، بعنوان پاسدار استقلال و حافظ هویت ملی ظاهر شده است و در ترکیه جایگاه حکومتی دارد و بقای حکومت و نظام سیاسی به قدرت آن بستگی دارد.

ترکیه سرزمین کودتاهاست که هر بار ارتش به پشتوانه بوروکراسی و بازرگانان کودتاها را رهبری کرده است. همچنین ارتش در جنگها از کشور دفاع کرده و در شورای امنیت ملی ترکیه حضوری قدرتمند دارد که نتیجه آن نوعی ثبات در ساختار سیاسی این کشور بوده است.

علاوه بر این، عوامل ایدئولوژیک - ارزشهای متقابل مورد پذیرش حکام و توده ها و گاهی اوقات مسائل اقتصادی در ایجاد ثبات و یا تغییر ساختار سیاسی موثر بوده اند اما نظام لائیک برای جهانی شدن و ایجاد مقبولیت جهانی و نزدیک شدن به جامعه اروپا باید فضای دموکراتیک در کشور ایجاد می کرد تا در سایه این فضای دموکراتیک به خواسته ها و آمال خود جامعه عمل بپوشاند. اما فضای باز سیاسی - رشد مردم سالاری و نهادهای سیاسی به رشد اسلامگرایی در ترکیه کمک کرد و به صورت یک جنبش اسلامگرایی قوی و فراگیر در دو دهه گذشته رشد و شتاب یافته و اسلامگرایان توانسته اند بصورت یکی از اضلاع مثلث قدرت در برابر نظامیان و سکولارها ظاهر شده و باعث ایجاد تغییر در بیش از نیم قرن ثبات و حاکمیت لائسیسم در جامعه ترکیه شوند.

۱-۲- انگیزه و اهداف پژوهش

اولاً انگیزه شخصی برای فهم علل ثبات و یا تغییر در ساختار سیاسی کشور ترکیه بعنوان همسایه غربی جمهوری اسلامی ایران برای نگارنده اهمیت زیادی داشته ثانیاً با توجه به اینکه ترکیه دارای مشترکات فرهنگی اجتماعی و مرزی زیادی با ایران بوده و با داشتن بیش از ۹۰٪ جمعیت مسلمان یکی از کشور های تاثیرگذار در خاورمیانه و جهان اسلام است، ثبات و یا تغییر سیاسی در این کشور می تواند بر ایران اثرگذار بوده و رفتار ایران را در مناسبات سیاسی بین دو کشور تغییر دهد. لذا شناخت این عوامل تاثیرگذار برای نگارنده ایجاد انگیزه نموده و یا این هدف به پژوهش در این زمینه پرداخته است. همچنین از اهداف تحقیق می توان به ۱- شناخت عوامل موثر در ایجاد ثبات و یا تغییر در ساختار سیاسی ترکیه ۲- شناخت منابع قدرت در ترکیه ۳- شناخت احزاب سیاسی تاثیرگذار در این کشور نیز اشاره کرد.

۱-۳- محدودیتها و موانع پژوهش

موانع و مشکلات عدیده ای در روند نگارش این پایان نامه وجود نداشت اما می توان به کمبود کتابها و منابعی که از ترکی به فارسی ترجمه شده است اشاره کرد و گاهی اوقات به دلیل عدم آشنایی ترجمه کننده با مسائل مربوط به علم سیاست، مفاهیم به صورت صحیح ترجمه نشده و مفهوم مطلب منتقل نگردیده بود. همچنین عدم آشنایی بنده به زبان ترکی و ترکی استانبولی نیز مزید بر علت بود که البته اکنون در این زمینه پیشرفت قابل توجه ای داشته ام. علاوه بر این به دلیل فیلترینگ سایتها، دسترسی به بسیاری از مقالات که شاید می

توانست در تحقیقات و روند پژوهش به محقق کمک شایانی کند نیز از دیگر موانع و محدودیتهای این پژوهش بوده است.

۱-۴- پیشینه و ادبیات پژوهش

سکولاریسم و دموکراسی اسلامی در ترکیه نوشته هاکان یاووز ترجمه احمد عزیزی

ترکیه جمهوری سرگردان نوشته محمد نورالدین و سید حسین موسوی

تعامل دین و دولت در ترکیه نوشته محمدرضا حیدرزاده نایینی

زمینه شناخت جامعه و فرهنگ ترکیه از شادان پروند وزهراسبجانی

سیاست خارجی حزب عدالت و توسعه ترکیه از محمود واعظی و حسن نقدی نژاد

ارتش و اسلامگرایان ترکیه: دو نیروی اجتماعی در یک نظام از اسدالله اطهری

ترکیه و آینده تمایلات اسلام گرایانه نوشته مهسا ماه پیشانیان

جمهوری ترکیه-از دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت خارجه

کتاب و مقالاتی چند درباره مسائل مربوط به ترکیه نوشته شده است از جمله کتاب

سکولاریسم و دموکراسی اسلامی در ترکیه نوشته هاکان یاووز ترجمه احمد عزیزی که کتابی

جامع حاوی مطالب ارزنده درباره احزاب اسلامی ترکیه - زمینه تاریخی و عقیدتی ترکیه -

ریشه های سیاسی و اقتصادی حزب عدالت و توسعه - ایدئولوژی ، رهبری و سازمان -

سکولاریسم - مسائل کردها و... می باشد . همچنین کتاب ترکیه جمهوری سرگردان نوشته

محمد نورالدین و سید حسین موسوی که به بررسی روابط دینداران و سکولارها در جامعه ترکیه پرداخته، کتاب تعامل دین و دولت در ترکیه نوشته محمدرضا حیدرزاده نایینی که به بررسی زمینه های تاریخی و فرهنگ سیاسی - مذهبی ترکیه - احزاب و بررسی روندهای آینده این کشور پرداخته، کتاب زمینه شناخت جامعه و فرهنگ ترکیه که حاوی موقعیتهای جغرافیایی ترکیه، بررسی تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی و فرهنگی و نظام اجتماعی می باشد ، کتاب جامعه شناسی سیاسی دکتر بشیریه که در بررسی و شناخت تئوریهای ثبات و یا تغییر حکومتها به بنده کمک زیادی کرد .امادراین کتب ویا مقالات به طور مشخص به دلیل ثبات و یا تغییرات سیاسی ترکیه از زمان شکل گیری این جمهوری همچنین نقش افراد یا احزاب در ایجاد ثبات و یا تغییرات سیاسی به طور مشخص کار نشده بود که همین انگیزه پژوهشگر را بر آن داشت که این موضوعات را در یک چهار چوب خاص مورد مطالعه قرار دهد.

سیاست خارجی حزب عدالت و توسعه ترکیه از محمودواعظی و حسن نقدی نژاد که به بررسی نقش اسلام گرایان و کمالیستها در سیاست خارجی ترکیه پرداخته است و حوزه های تقابل و تعامل اسلامگرایان و کمالیستها را بررسی می کند.

همچنین مقاله ای زیبا از دکتر اسدالله اطهری تحت عنوان ارتش و اسلامگرایان دونیروی اجتماعی در یک نظام که به موضوعاتی چون مداخله نظامیان در ارتش، ظهور حزب رفاه و نگرانی لائیکها، شکوفایی جریان اسلامگرایان در ترکیه و... که در روند پژوهش کمک شایانی به محقق نمود.

Ayata , sencer , political islam in Turkey , middle east journal, vol.۵۰ .
No۱.winter۱۹۹۶

Tapper , Richard . islam I n turkey , WBCprintLTD , newyork۱۹۹۱

Toprak , binnaz . islam and politicalvevelopment in turkey , E.J.Briill leiden ۱۹۸۱

۱-۵- سوال اصلی

عوامل تاثیرگذار بر ثبات و یا تغییر در ساختار سیاسی ترکیه چیست؟

۱-۶- سوالات فرعی

نقش ارتش در ساختار سیاسی ترکیه چیست؟

نقش بوروکراسی و قانون در ایجاد ثبات سیاسی کشور ترکیه چه بوده است؟

نقش مذهب در ساختار سیاسی ترکیه چه بوده است؟

اربعکان و اردوغان چه تاثیری در رشد اسلامگرایی در ترکیه داشته اند؟

۱-۷- متغیر مستقل

ارتش - بوروکراسی و قانون - مذهب

۱-۸- متغیر وابسته

تغییر و تحول و ثبات سیاسی در کشور ترکیه

۹-۱- فرضیه

دو عامل بوروکراسی و ارتش باعث ایجاد ثبات و نهاد مذهب (اسلام) باعث تغییر و تحول در ساختار حکومتی ترکیه شده است.

۱۰-۱- مدل تحقیق

مدل تحقیق کاربردی می باشد

۱۱-۱- روش تحقیق

روش تحقیق توصیفی ، تحلیلی- تاریخی می باشد

۱۲-۱- روش گردآوری اطلاعات

کتابخانه ای- مصاحبه می باشد

۱۳-۱- روش تجزیه و تحلیل

روش تجزیه و تحلیل ، تجزیه و تحلیل استقرایی می باشد

۱۴-۱- سازماندهی رساله

پایان نامه حاضر در چهار فصل سازماندهی شده است

فصل اول : در این فصل کلیات موضوع مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم : طرح مباحث نظری با موضوعاتی چون ثبات سیاسی، عوامل ثبات سیاسی ، معیارهای بی ثباتی در جوامع ، نظریه های تامین ثبات پرداخته شده و سپس تاثیر سیاستهای

اقتصادی، آزادی اقتصادی، آزادی سیاسی، سرمایه گذاری، توزیع درآمد، رشد جمعیت و تورم بر ثبات سیاسی مورد تحلیل قرار گرفته است همچنین علل انحطاط و بی ثباتی حکومت ها در نهج البلاغه بررسی شده و الگوهای تغییر سیاسی ویژگی های ساختمانند در بی ثباتی واشکافی گردیده و تحلیل های رفتاری از ثبات و بی ثباتی ارائه گردیده و در پایان نظریه های نوسازی، نهادمندی و کارکردگرایانه سیاسی انقلاب ها از نظر هانتینگتون مورد تحلیل قرار گرفته است.

فصل سوم: در این فصل به مباحث تاریخی و موضوعاتی چون ساختار سیاسی، نقش ارتش، قانون اساسی و بروکراسی و همچنین احزاب و نقش آنها در ایجاد ثبات و یا تغییر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

فصل چهارم: در این فصل تلاش کرده ایم عوامل ثبات یا تغییر در ساختار سیاسی ترکیه از سال ۲۰۰۲ به بعد، بویژه بعد از به روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه مورد بررسی قرار گرفته در انتها نیز سعی شده سهم اسلامگرایان و کمالیست ها از قدرت سیاسی در آینده ترکیه پیش بینی گردد.

۱-۱۵- متغیرها و واژگان کلیدی

۱-۱۵-۱- اسلامگرایی

اسلامگرایی در ترکیه گرایش سیاسی گروهی می باشد که ضمن التزام به اصول سکولاریته متعهد به ایدئولوژی اسلامی هستند.

۱-۱۵-۲- سکولاریزم

اعتقاد به انتقال مرجعیت از نهاد دینی به اشخاص یا سازمان های غیر دینی است بر اساس این نظریه، در امور اجتماعی، سیاست اصالت دارد نه دین که دارای جنبه فردی و عبادی است. فکر لزوم دین و سیاست به خاطر اختلافات ناشی از آمیختگی امور روحانی و امور دنیوی ابتدا در جامعه مسیحیت و روم ظاهر شد. مستند جدایی دین و سیاست ظاهرا این عبارت مسیح است که در جواب فریضیان که پرسیده بودند آیا باید به قیصر جزیه داد گفته بود مال قیصر را به قیصر ادا کنید و مال خدا را به خدا. در قرون وسطا عملا مرز بین سیاست و دین وجود نداشت در قرون معاصر فلسفه دموکراسی طرفداران تفکیک دین از دولت گردید بطوری که این اصل به عنوان جزئی از قانون اساسی کشورهای غربی در آمد.

سکولاریزم بعنوان یک مکتب دارای مبانی و مقررات نظری ذیل است :

روحیه علم گرایی یا علم پرستی - عقل گرایی عصر روشنگری - اومانیزم و اعتقاد به محور بودن انسان در عالم هستی - سنت ستیزی و تجدد گرایی - اعتقاد به آزادی

۱-۱۵-۳- لائیک

لائیک صفتی است که در وصف یک نهاد مثل نهاد دولت بکار می رود و معمولا به فرد یا جامعه اطلاق نمی شود چون ناظر بر استقلال یا جدایی آن نهاد از دین است. اصطلاح لائیک نخست در قرون وسطا در حوزه کلیسا، مسیحی مطرح شد. معنی لائیک در آن زمان با ساختار کلیسا و جامعه دینی مدنی ارتباط داشت. جامعه مسیحی به دو طبقه کلرک (clerk) و لائیک تقسیم می شدند. لائیک ها شامل مسیحیان معمولی و کلرک شامل کلیسائیان یا کارمندان کلیسا می شدند. کارمندان کلیسا از طرف کلیسا وظایف اداری- فرهنگی و آموزشی و جز اینها را برعهده داشتند و در مقابل انجام وظایف محوله حقوق می گرفتند.

واژه لائیک صفتی است برای زندگی و طرز تفکر که نه عوامانه باشد نه روحانی و نه وابسته به دسته خاصی، لائیک در یونان باستان به مردم عادی دلالت می کرد اما در جهان مسیحی غرب برای آن گروه های اجتماعی که رابطه ای با کلیسا ندارند بکار رفت.

در مصاحبه ای که با دکتر هورکماز رییس پژوهشکده علوم سیاسی دانشگاه آتاتورک داشتم ایشان معتقد هستند طبق قانون سال ۱۹۶۰ دولت به یک حکومت لائیک تبدیل شد. در حکومت لائیک دین، باورها و آزادی افکار پذیرفته است و هیچکس لازم نیست باورها و عقاید خود را ارائه کند اما دین از سیاست جدا است.

از ایشان پرسیده شد طبق اصول سکولاریسم دین از سیاست جداست اما در تضاد با سیاست نیست در حالی که در لائیک دین از سیاست جدا و هم در تضاد با سیاست است. اگر روزی مردم ترکیه بخواهند دموکراسی را به جای لائیک انتخاب کنند قانون این کشور اجازه این کار را می دهد؟ ایشان گفتند: در قانونی فعلی نه اما در آینده چه اتفاقی می افتد نمی توانم بگویم ولی در شرایط فعلی لائیک است و ما آن را حفظ می کنیم!!

۱-۱۵-۴- بوروکراسی

دستگاه اداری که طبق نظارت و مقررات مشخص، امور موسسه هایی نظیر دولت را اداره می کند. این اصطلاح از ترکیب دو کلمه بورو به معنی دفتر یا اداره و کراسی به معنی حکومت آمده و در مجموع به مفهوم حکومت کارمندان به شکل سازمان یافته و دارای بافت منسجم، و یا دستگاهی اداری است که بر اساس نظم و مقررات مشخص، امور جاری موسسه ای را اداره می کند و هدفها را پیش می برد. همچنین به حکومت ادارات و ماموران دولت یا قدرت و نفوذ روسا و کارکنان دیوانی حکومت نیز گفته می شود. (آقابخشی، ۱۳۸۶، ۷۳)

۱-۱۵-۵- کمالیسم

سیاست و اصول حکومتی مبتنی بر ناسیونالیسم ترک، جمهوریخواهی، اقتصاد آزاد و جدایی دین از سیاست، بریدن از فرهنگ اسلامی و گرایش به فرهنگ غربی که توسط مصطفی کمال پاشا معروف به آتاتورک وضع شد.

۱-۱۵-۶- ثبات سیاسی

محفوظ بودن یک رژیم از تهدید براندازی داخلی از طریق انقلاب یا شورش. ثبات همیشه چیز خوبی نیست. مثلاً یک کشور ممکن است در بی نظمی، تنبلی، بی رحمی و فساد باثبات باشد. از این جنبه، باثبات ترین رژیمها رادولتهای مرده و بی سروصدای اقتدار طلب تشکیل می دهند. در حالیکه در کشورهای دموکرات، همواره تغییر وجود دارد. (آقابخشی، ۱۳۸۶، ۵۲۵)